

Tijdschrift voor Neerlandistiek in Scandinavië en ommelanden

Benoît Verstraete-Hansen

December 2009

Peter Martin Legêne (1885-1954)

EN HISTORIE OM MISSIONÆRENS MØDE MED DE FREMMEDE

Peter Martin Legêne (herefter PML) var en dansk bondesøn, der drog ud i verden som missionær og endte som generalsekretær for Brødremenigheden Missions societeten i Zeist (Nederlandene). (Zeister Zendingsgenootschap også kaldt det ZZg)

PML var en ekstremt produktiv formidler og har i et omfattende forfatterskab – der må ses som en vigtig del af hans missionærgerning – skrevet om andre lande, deres religion, deres kulturer og skikke. I det dansk-nederlandske forfatterskab – der tæller en række bøger, mere end 80 pjecer (de fleste omkr. 32 sider) og i hundredvis af artikler i aviser og tidsskrifter – indtager Surinam en nøgleplads.

Kort biografi

PML blev født i 1885 i Bromme (Sjælland).¹⁾ Han blev uddannet til typograf ved dagbladet *Folketidende* i Haslev.²⁾ Det fortælles³⁾ at han blev kaldet til missionærgerningen, den dag han for sit arbejde hørte et foredrag om missionering. Han søgte optagelse i det Danske Missionselskab hvor han blev afvist. Til gengæld blev han optaget af Brødremenigheden i Herrnhut (Tyskland) og læste fra 1909 til 1912 i Niesky, som er Herrnhuternes skoleby. Oprindeligt ville han sendes til Øst-Afrika, men det blev i stedet besluttet at sende ham til Surinam for at arbejde hos de Hindustaner – som inderne benævnes –, som havde afløst slaverne på plantagerne efter afskaffelsen af slaveriet i 1863.

PML blev sendt til Amsterdam for at lære nederlandsk og hindustani og blev herefter sendt til Indien for at fordybe sig i kulturen og sproget m.m. Erfaringerne skildrer han i sine to første bøger *Hvor er din Broder? Skitser fra Hinduernes religiøse Liv* (1916) og *Paa Rejse iblandt Inderne. Et Blik i Hinduernes Liv og Levned* (1921).

I 1914 flyttede PML og hans ægtefælle (gift i sommeren 1914) Annie van Zanten til Surinam (til hovedstaden Paramaribo og derefter til Alkmaar). Det er i Alkmaar at ægteparret stiftede Sukh-Dhaam, et vajsenhus for Hindustaner-børn. I 1930 blev PML kaldt tilbage til Zeist og udnævnt til generalsekretær for Zeister Zendingsgenootschap (ZZg) i Nederlandene, en stilling han bestred indtil 1953. Han døde i 1954. Selv om PML var bosat uden for Danmark fra 1914 til sin død i 1954, bevarede han altid en tæt kontakt til Danmark.

- PML's liv kan deles i forskellige perioder:
- (1885- 1909) : Danmark (Bromme, Haslev). Arbejde ved *Folketidende*. Kaldet.
- (1909-1912) : Tyskland (Niesky). Oplæring til missionær
- (1912-1914) : Nederlandene (Amsterdam) oplæring i Nederlandsk sprog og i Hindi. Legênes første feltarbejde i Indien (Benerares , m.m.)
- (1914-1930) : Surinam (nederlandsk koloni). Missionær. Grundlægger sammen med hustruen vajsenhuset Sukh-Dhaam for Hindustan-børn. Vajsenhuset fik især støtte fra Luthersk Mission (Hillerød).
- (1930-1954) : Nederlandene (Zeist). Generalsekretær for ZZg fra april 1931 til september 1953.

Udover Legênes mange bøger og artikler er en omfattende brevveksling fra og til PML fra Niesky-perioden op til afslutningen på hans periode i Zeist bevaret i forskellige arkiver i

---

1 Flere oplysninger findes på Lokalhistorisk Arkiv for Sorø og Omegn.

2 Flere oplysninger findes på Haslev Museum og Lokalhistoriske Arkiv.

3 Det ved jeg fra Peter Martin Legênes søn, Feet Legêne (Nederlandene), som stadigvæk lever.

Tyskland (Herrnhut), Danmark (Rigsarkivet i København og Luthersk Mission i Hillerød) og Nederlandene (Het Utrechts Archief) og Suriname (Stadszending i Paramaribo). Der findes også billedmateriale (Tropeninstituut i Amsterdam⁴), filmmateriale (Het Utrechts Archief), radiomateriale (NCRV som er Den Kristne Radio forening i Nederlandene). Det er altså muligt at følge PML i næsten 35 år.

PMLs forfatterskab

Som nævnt ovenfor var PML en både produktiv og berejst forfatter. I sine værker udtrykker PML medlidenskab med de *primitive* folk, som han vil befri med Guds ord. Han vil, med andre ord, udrydde det onde med Biblen i hånden. Dette er et af de mest konstante temaer i forfatterskabet. Det er vigtigt at understrege, at forfatteren ikke var lærd teolog men en folkelig missionær, der af og til pyntede lidt på virkeligheden for at anskueliggøre sine holdninger. F. eks. bruger han ikke en eneste fodnote eller henvisning på de mange tusinde sider, han har skrevet.

Hans tekster handler først og fremmest om, hvordan missionsarbejdet udviklede sig i årenes løb, ikke blot i Surinam, men også i resten af verden: Afrika, Nordamerika, Indien, Nepal, Grønland, m.m. Som generalsekretær i Zeist var PML i kontakt med alle missionærer fra Brødremenigheden og havde derfor nem adgang til vidnesbyrd om de forskellige verdensdele. Det er da også fra omkring 1930, at hans produktion af pjecer og bøger især på nederlandsk intensiveres. Men han bidrog også aktivt til det danske miljø: skrev regelmæssigt i blandt andet *Missionsvennen* og i *Brødremenighedens Missionsblad* og var medredaktør på danske bøger.

Umiddelbart ser det ud til, at de fleste religions- og kulturorienterede tekster er bygget op over samme model:

først en beskrivelse og observation af det pågældende land/region/religion;

herefter en sammenligning med den vestlige Verden (PML taler f.eks. om de kristelige sprog *versus* ikke-kristelige sprog, han beskriver en brahman og sammenligner ham med person som har en fastelavnsudsmykning;)

til sidst medfølgende kritik af de beskrevne, fordi de ikke er kristne.

Det skal dog siges, at PML også er kritisk indstillet over for den vestlige verden, hvor han ikke altid genfinder de træk – naturfølelsen, solidariteten f. eks. , med de primitive mennesker –

---

4 Se f. eks.: http://collectie.tropenmuseum.nl/nBasicSearch.asp?showtype=icons&lang=en&type=simple&field1=*&operator1=is&searchfor1=Leg%EAne&sort=Constituent

som han beundrer hos de folk, han missionerer blandt. Eksempelvis beundrer PML⁵⁾ Gandhi og Tagore fordi deres hinduisme ifølge ham er bygget på kristendom.

Hvor PML ofte forsøger at finde forsonende aspekter i andre religioner, er Islam den absolutte undtagelse. Han har på nederlandsk skrevet så polemisk om islam, at andre følte sig nødsaget til at forsvare islam⁶⁾. Jeg ved ikke på nuværende tidspunkt, om disse synspunkter også blev bragt på dansk, men jeg mener, at nogle artikler i blandt andet *Missionsvennen* går lidt i samme retning.

PML forekommer mig at være et meget spændende eksempel på den kristne missionærs blik på de "andre", de "fremmede"; et eksempel på sprog-, kultur- og religionsmøder, der skiftevis præges af tolerance og kritik. Der er en masse ubesvarede spørgsmål og en masse uudforsket materiale at gå i gang med.

Benoît Verstraete-Hansen

Benoît Verstraete-Hansen er ekstern lektor i nederlandsk ved Københavns universitet.

---

5 Ifølge Feet Legêne var hans fader også en stor beundrer af Kai Munk. Jeg har ikke pt. fundet andre spor af dette end en genopstandelses-scene i en af Legênes romaner.

6 Sovan, C. A., *Waar Moehammad bekeert. Een antwoord op "Waar Mohamed Regeert" door P.M. Légêne, gewezen zendeling der Evangelisch Broedergemeente in Suriname*. Paramaribo: Surin. Islam. Vereen., 1943.